

A szakértői drámában a szerepek csak funkcionálisak, de ezzel együtt (vagy ennek ellenére) *szerepek maradnak!* Itt annyira elvékonyodtak a bábszínházi szerepek, hogy egy idő után eltűntek. Egyre inkább látható, hogy a szerepek védelme nélküli okoskodás tanúi vagyunk.

Megjelennek a romlás virágai: a tanár kérdez, de sorozatot lő, fél tucat kérdést tesz fel egyszerre. Nem lehet válaszolni. Láthatóan nem segít a tananyag feldarabolásában, fogyaszthatóvá, tanulhatóvá tételében (amúgy ez a legnehezebb a szakértői drámában). A tanár is lehalkul, érezhetően bizonytalan. Ha az őrangyal megjelenne (Mroček novellájából vagy Wenders filmjéből), akkor minimum idősíkot váltana és kimentené innen. De nem jön. Kár.

Elemzésben most már az átlag magyarórák alatt vagyunk – távozó igazgató mondja, ez az ő iskolája nem férne be...

Beszámolók: jó ez a csoport. Jó lenne látni őket, amint drámát játszanak...

Beszélgünk arról, hogy miként tudnánk mozgatni a valóságban jelen nem lévő bábokat. Hogyan tudnánk mozgatni? Nem ismerjük, nem láttuk őket, olyannak képzeltük őket, amilyenek éppen tudtuk – tehát akárhogy is mozoghatnak. Ilyen kérdést a száz éve játszó bábszínésznek sem kéne feltenni. Oda kell adni neki az animálható tárgyat, s csak utána kérdezni. Mozgásról vagy mozdulatról van szó, nem derül ki egyértelműen. Kínos. A tanár nagyon érzi, hogy az. Befejezi.

A hétvége legnagyobb sikerű bemutató foglalkozása a drámaóra-író verseny holtversenyes második helyezett órájából született (a zsűri – meglepő módon – nem adta ki az első díjat; nem egymáshoz viszonyították az óraterveket, hanem a tavalyi emlékeikhez). Szombaton megírták, vasárnapra még javítottak rajta. (Az óraterv lapunk 47-48. oldalán olvasható.) A sokak által elátkozott mikrotanítási helyzetben, a kollégák figyelő tekintete előtt drámatanárok voltak a résztvevők is. Ha nem is szakadéknyi mélységű, de pontos, korrekt, alaposan átgondolt munka volt a Bethlenfalvy Ádám és Lipták Ildikó vezette óra. Végiggondolt gondolat. Formailag: tömören megfogalmazott feladatok és instrukciók. Hallható mondatok. Taps.

Kaposi László

A drámapedagógia helyzete a magyar felsőoktatásban, 2001.

konferencia-összegző beszámoló

2001. november 17-én a Magyar Drámapedagógiai Társaság szervezésében szakmai kerekasztal-beszélgetésre került sor, melyen az alábbi felsőoktatási intézmények képviselői, drámapedagógus szakemberei vettek részt:

- Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Zsámbék
- Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest
- Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest
- Eszterházy Károly Főiskola Irodalomtudományi Tanszék, Eger
- Iparművészeti Egyetem, Budapest
- Kaposvári Egyetem Csokonai Vitéz Mihály Főiskolai Kar, budapesti kihelyezett tagozat
- Kecskeméti Tanítóképző Főiskola
- Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár
- Miskolci Egyetem Neveléstudományi Tanszék
- Nyíregyházi Főiskola Irodalom Tanszék
- Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest
- Pécsi Tudományegyetem
- Színház- és Filmművészeti Egyetem, Budapest
- Veszprémi Egyetem
- Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola, Esztergom

A tanácskozáson megjelent szakemberek tájékoztatták egymást és az érdeklődő hallgatóságot az intézményükben zajló drámapedagógiai jellegű tantárgyaknak, tanegységeknek az adott intézmény képzési struktúrájában elfoglalt helyéről, óraszámairól, illetve más tanegységekkel, képzési területekkel meglévő kapcsolódási pontjairól.

A rövid szóbeli ismertető és a benyújtott írásos dokumentumok eredményeképpen a tanácskozás résztvevőinek szeme előtt igen sokszínű kép rajzolódott ki. A megjelentek körében általános vélekedés volt, hogy a drá-

mapedagógia ismeretrendszere két különböző, ám egymással szorosan összefüggő módon jelenik, illetve jelenhet meg a felsőoktatás keretei között. Egyfelől *tantárgyi* szerepben (azaz a drámapedagógia önálló műveltségi tartalmainak közvetítőjeként, a dráma tanításához szükséges egyes készségek kialakítójaként), másfelől pedig a különböző műveltségi és/vagy tantárgyi tartalmak hatékony átadását segítő *metodikai* elemként vagy rendszerként. A dráma ezen kétarcúságának hangsúlyozásával a tanácskozás résztvevői a kétféle megközelítés *együttes*, lehetőség szerint *integrált* alkalmazásának szükségességére kívánták felhívni a figyelmet.

Nyilvánvaló azonban, hogy a felsőoktatás olyan különböző területein, mint például a nyelvtanár- vagy a kántortanító-képzés, nem lehet (és nem is lenne szerencsés) egységes formai-tartalmi megoldásokat keresni. Az egyes intézmények különböző képzési rendszere és a tartalmi eltérések mögött ugyanakkor jól érzékelhetővé váltak a közös pontok, megoldásra váró általános érvényű problémák is. Az alábbiakban ezen közös gondokat, felvetéseket összegezzük:

1. A drámapedagógiai jellegű tanegységek az indokolhatónál jelentősen kisebb szerephez jutnak a felsőoktatásban. A drámapedagógiai jellegű tanegységek ugyanis a hallgatókat olyan készségekkel látják (láthatnák) el, melyek elengedhetetlenül szükségesek a pedagógusi (tágabb értelmezésben pedig az értelmiségi) feladatok hatékony műveléséhez. A kommunikációs és önismereti jellegű tartalmak mellett a drámapedagógia eszköztára alkalmas a szaktárgyi ismeretek közvetítésének folyamatos metodikai megújítására, a tantárgyi integráció erősítésére, de a problémamegoldó gondolkodás és kooperatív-demokratikus magatartásmód fejlesztésére is. *Mindezek értelmében szükségesnek véljük a drámapedagógia FELSŐOKTATÁS-METODIKAI szerepének erősítését.*
2. A kerettantervek bevezetésével a tanár- és tanítóképző intézményekre egységesen hárult az a feladat, hogy a hallgatók metodikai-elméleti, illetve gyakorlati képzése során felkészítsék őket mindazon feladatokra, melyek az oktatásirányítás által meghatározott tantárgyi tartalmak iskolai közvetítéséhez szükségesek. A kerettanterv szövetében ugyanakkor a *Tánc és dráma* az egyetlen olyan tantárgy, melynek tanítását egyetlen pedagógusképző intézményben sem lehet szakos alapképzés keretében elsajátítani. *Mindezek értelmében szükségesnek véljük a drámapedagógia TANTÁRGYI-TANTÁRGYPEDAGÓGIAI szerepének erősítését.*
3. Az előző pontban vázolt helyzetből, azaz az alapképzés hiányából következően az egyes felsőoktatási intézmények nem tudnak doktori – Ph.D. vagy DLA-szintű, illetve posztdoktori – képzéseket indítani a témában, mely hiányosság gátolja a terület szakembereinek hazai intézményekben zajló önképzési lehetőségeit (jelenleg is több kollégánk jár nyugat-európai egyetemeken indított drámapedagógiai témájú doktori képzésre). Ez a tényező egyértelműen visszaveti a témában folyó hazai kutatómunka színvonalát és elismertségét, ugyanakkor a közeljövőben gátló tényező lehet az egységes európai felsőoktatási kreditegyezményhez (ECTS) való csatlakozásunk tekintetében is. *Mindezek értelmében szükségesnek véljük a drámapedagógia KUTATÁSI ÉS FELSŐOKTATÁS-FEJLESZTÉSI szerepének erősítését.*
4. A felsőoktatásban is eluralkodó költséghatékonysági szemlélet jelentős akadályokat gördít a személyközpontú pedagógiai módszerek, így a drámapedagógia alkalmazása elé is. A költséghatékonyság a tanácskozás résztvevői szerint ugyanakkor épp a pedagógusképzés esetében többnyire csupán látszat, hiszen a pedagógusi eszköz-tudás kialakításához az előadás-központú képzési formák helyébe a szeminarizált és gyakorlatorientált képzésnek kellene prioritást kapnia. *Mindezek értelmében szükségesnek véljük a drámapedagógia ÉRTELMISÉGKÉPZŐ-HUMANIZÁLÓ szerepének erősítését.*

Annak érdekében, hogy a fenti célok, törekvések megvalósításához közelebb kerüljenek, a tanácskozás résztvevői végiggondolták mindazon lehetséges lépéseket, melyeket saját intézményük keretei között, illetve intézményközi együttműködési formák keretében ők maguk megtehetnek. A rendszeres szakmai konzultációk szorgalmazása mellett a résztvevők konkrét cselekvési programot is kidolgoztak. E program központi gondolata, hogy az egyes felsőoktatási intézmények képviselői a kredittranszfer-rendszer alapelvei mentén egyeztetik elképzeléseiket, és a drámapedagógia körébe tartozó ismeret- és tevékenységrendszer közvetítésére országosan kreditálható tanegységeket alakítanak ki.

További ajánlasként, lehetséges fejlesztési irányként megfogalmazódott az a gondolat is, hogy a felsőoktatás-metodika megújítását célzó központi pályázati források támogatásával esetleg lehetővé válna az ország különböző tájain (felsőoktatási intézményekben vagy azokon kívül) dolgozó, nagy gyakorlattal és elméleti felkészültséggel rendelkező drámapedagógusok rövidebb-hosszabb idejű vendégoktatói vagy külső előadói megbízására. Így enyhíthetővé válna azon felsőoktatási intézmények gondja, ahol nincs olyan főállású oktató, aki a drámapedagógiai tanegységek szakszerű oktatását elláthatná. A vendégoktatói megbízások és az egymás óráin való hospitálások rendszere ugyanakkor a gyakorlott oktatók számára is metodikai megújulással járna, ez pedig nyilvánvalóan tovább emelné az általuk nyújtott képzés színvonalát.

A tanácskozás résztvevői a fentiek mellett megerősítették, hogy a szakajtóban és a szakmai közélet más fórumain (pl. tudományos konferenciákon) erősíteni kell a drámapedagógia és a drámapedagógus szakemberek jelenlétét. Ennek hiányában ugyanis sem szakmánk belső gazdagítása, sem pedig eredményeink külső közzététele és elismertetése nem valósítható meg hiánytalanul.

Budapest, 2001. november 26.

A kerekasztal-beszélgetést vezette, és az összegzést készítette: *Szaunder Erik, M. Ed.*
főiskolai adjunktus, ELTE BGGYFK

Egyik szemem... meg a másik is

rögtönzés, improvizáció – drámapedagógia

Ismét drámapedagógiai hétvége volt november közepén a Marczibányi téren. A gazdag programkínálatból párhuzamos esetekben ki-ki habitusa szerint válogatta ki, mit is választ. Személyes rokonszenv és gyakorlati érdeklődés ültetett be – több más előadás, drámaóra, beszélgetés csábítása mellett – két olyan „foglalkozásra”, amely a rögtönzéssel, improvizációval foglalkozott. Természetesen mást és mást ígérve.

Először Sándor Zsuzsa csoportját láttam, láttuk – igazán nagy érdeklődés mellett (ez jellemezte egyébként az egész hétvégét). Drámapedagógus berkekben nem kell bemutatni Sándor Zsuzsát, aki izgalmas és nyílt személyiségű ember. Felnőtt pedagógusok, akiknek a tanítási drámát „okítja” szakképzéseken (ahol magam is tanítok), mindig elismerően nyilatkoznak róla, s nyilvánvalóan imádják „elit” gimnazista tanítványai is. Titkokat ellesni ültem hát be, no meg azért, mert ő maga nagyon pozitívan (ha nem lenne elkoptatva a szó, azt mondanám, lelkesen) nyilatkozott a csoportjával folytatott újfajta munkájáról. Ami nyilvánvalóvá vált; a csoport valóban szívvel-lélekkel vesz részt a rögtönzésen alapuló, ahogy ők nevezik „play back” technikájú színházi munkában, láthatóan tökéletesen elfogadva Zsuzsa irányítását. Biztonságban érzik magukat a játék során, szinte lubickolnak. Zeneileg is kidolgozott „mutatványuk” magával ragadó.

Mi az, amit bizonyosan értéknek tekinthetünk ebben a folyamatban? Azt, hogy felszabadítja a gyerekeket, nem tagadhatjuk. Hogy készségeiket és színpadi bátorságukat fejleszti, hogy aktivitásukat, kreativitásukat élénkíti, az is nyilvánvaló. Nem tudnék viszont bizonyosan nyilatkozni arról, hogy mit építhet személyiségükön, illetve mit építhet bele személyiségükbe.

Ha valaki nem tudná, ezzel a fajta technikával dolgozik a Rögtönzések Színháza is – a játék maga hangulatok, történeteket visszajátszásán alapul. A nézők közül valaki felidéz egy hangulatot, elmond egy történetet, s a játékosok ezt formálják újra. Vagyis, ami bennük az elmondottak alapján felidéződött, ahogyan ők elképzelik, amit felfognak és visszaadni képesek ebből. Kibeszélés és eltávolítás, egyfajta gyógy mód is lehetne ez az egész – ha arra használnánk. (Ez persze már nem drámapedagógia.)

A csoportban a gyerekek hihetetlen gyorsan, rendkívül hatásosan és könnyedén oldották meg a feladatokat. Sziporka kis gegek segítségével mulatságos esetté szelídítettek egy – hatásosan és öniróniával előadott történetet – az elveszett tanítványról, poénna oldották a jégen elcsúszott, agyrázkódást szenvedett nő sztoriját. Olajozottan ment minden.

Egyáltalán nem éreztem, hogy a dolognak tétje lenne – vagyis olyan súlya, amit meg kell gondolni, át kell érezni, amihez empátia szükséges. Nem éreztem, hogy elmélyült gondolkodás az alapja annak a virtuóznak látzó és sokakat elbűvölő etűd-sorozatnak, amelyben könnyedén, a nézők szórakoztatását szem előtt tartva, tapsot kiváltó rögtönzésekkel karcolták elénk mások fájdalmát, bánatát – ne vessünk rajta, akkor nem is fáj alapon.

Lehet, hogy ez így van helyén. Lehet, hogy ez így terápia... Lehet, hogy erre kell nevelni a fiatalokat; reagáljatok gyorsan, könnyed-kíméletlenül, mulattatóan és magabiztosan – a világ tapsolni fog nektek. A világ így tesz. Kedves, értelmes és nyitott tanárok mondták elbűvölten, vajon meg lehet-e tanulni ezt a módszert. Igen, azt hiszem, ezt meg lehet tanulni. Csak egy kicsit fáj a szívem emiatt. De lehet, hogy lassan menthetetlenül ódivatúvá válok. Ám mintha másról szólna a drámapedagógia maga. Mintha a „mintha” birodalmában önmagunk fájdalmaival is szembesíteni akarna minket. Mintha igazából fontosabb lenne a megértés, átélés, mint a megmutatás – a látszat.

Bizonyos vagyok abban – sajnos –, hogy ezeket a szavakat támadásnak fogják fel azok, akik élvezik ennek a játéknak lenyűgöző könnyedségét. Akik úgy gondolják, a sikeresség ellen szólok. Mint ahogy a kritikai (más) hangot a jelenlévő szülők szószólója is rögtön kikérte magának. Mégis, nem tudom eléggé hangsúlyozni, nagyon kedvelem Sándor Zsuzsát, remek és tisztességes tanárnak, magával ragadó előadónak tartom – egyszerű-